

PSYKOLOG

20/04

TIDNINGEN

Vatten – underströmmen i Anders Zorns liv

Växande marknad
för kvacksalveri

Psykolog i USA:
Mediekonsult
med skönhet
och relationer på
agendan

SISTA SIDAN: LYCKAT MÖTE MED ANDERS MILTON

LEDARE:

Ökande marknad för kvacksalveri

Örjan Salling

3

Vatten – underströmmen i Zorns liv

4

En utställning av Anders Zorns akvareller pågår som bäst på Millesgården i Stockholm.

"Mot strömmen" 1919. Akvarell
En av Zorns sista vattenbilder.

PSYKOLOG I VÄRLDEN:

Debbie Then –

mediekonsult, specialiserad
på skönhet och relationer

8

Kompetensdagar gav barnen röst

10

Rapport från förskole- och skolpsykologernas Kompetensdagar.

FOTO: EVA BRITA JÄRNEFORS

KRÖNIKA:

I mellanrummet får tanken vingar

Malena Åsard.

11

Bokrecensioner

Lyckat möte med Anders Milton

13

24

En God Jul
och
ett Gott Nytt År
önskar vi alla våra läsare!

Redaktionen

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE:
Eva Brita Järnefors, 08-567 06 451
E-post: evabrita.jarnefors@psykologforbundet.se

REDAKTIONSSEKRETERARE
och stf ansvarig utgivare:
Carin Waldenström, 08-567 06 453
E-post: carin.waldenstrom@psykologforbundet.se

REDAKTÖR: Maja Ahlroos, 08-567 06 452
E-post: maja.ahlroos@psykologforbundet.se

ANNONSANSVARIG:
Brittmarie Haake, 08-567 06 454
E-post: brittmarie.haake@psykologforbundet.se

Box 3287, 103 05 Stockholm
Fax 08-567 06 490.

POSTGIRO: 373267-4 BANKGIRO: 767-2066

E-post: tidningen@psykologforbundet.se
www.psykologforbundet.se

ISSN 0280-9702.

PRENUMERATIONER OCH ADRESSÄNDRINGAR:

Lagern Akademienservice
Tel 08-567 06 430 • Fax 08-567 06 090
E-post: msc@akademikerservice.se

Pris: 490,- inkl moms
helt kalenderår, 20 nr, 2004.
250,- inkl moms
halvt kalenderår, 10 nr, 2004.

Telefonnummer/e-post till serviceområden,
kanslipersonal, förbundsstyrelse m fl hittar du
på näst sista sidan.

PSYKOLOGTIDNINGEN PÅ NÄTET
Varannan måndag kan du läsa ledaren
och huvudartikeln i senaste numret på
www.psykologforbundet.se
eller www.psykologtidningen.se

Som medlem har du också tillgång till de
senaste numren av tidningen som PDF-fil.
På webben finns dessutom ett sökarkiv
för artiklar publicerade i Psykologtidningen
sedan 1990.

All redaktionell text lagras elektroniskt för
att kunna publiceras som PDF-filer på webben.
Författare som inte accepterar detta
måste meddela förbehåll. I princip publicerar vi
inte artiklar med sådana förbehåll.

Medlem Förening
Sveriges Tidskrifter

Fackpressupplaga
9 100 ex 2003

TRYCK:
Wallin & Dalholm Boktryckeri AB,
Lund 2004.

GRAFISK FORM: Marianne Tan.
E-post: marianne@tanproduktion.se

NUMMER	01/05	02/05	03/05
DISTRIBUTIONSDAG	17/1	7/2	28/2
MANUSSTOPP FÖR PLATS- OCH KURSANNONSER	15/12	19/1	9/2
MANUSSTOPP FÖR KRETSAR & PSYKOLOG- OCH YRKESFÖRENINGAR	15/12	19/1	9/2

OMSLAG:

Skridskoåkning på Nybroviken. Anders Zorn.
1885. Akvarell.
Zorn var en baddare på skridskor och åkte
iförd pälsbrämad skridskodräkt. Men avbildar
isprinsessans piruetter.

Ökande marknad för kvacksalveri

I den Temo-undersökning som förbundet lät genomföra under våren framkom att ett stort antal av den tillfrågade allmänheten önskade få tillgång till psykologisk behandling om de drabbades av psykisk ohälsa. I samma undersökning framkom också att många privatpraktiserande psykologer tvingas avvisa tusentals presumtiva klienter därför att de saknar förmåga att betala behandlingen ur egen ficka.

Psykologerna tvingas att hänvisa dem till en psykiatri, som saknar resurser att möta behovet, och där huvuddelen av de tillfrågade i enkäten inte heller önskar att få sin vård och behandling. Inte heller inom primärvården finns resurser för en adekvat psykologisk behandlingsinsats för personer drabbade av psykisk ohälsa. En offentlig finansiering av privatpraktiserande psykologers tjänster, på det sätt och i den omfattning som gäller för privatpraktiserande läkare och sjukgymnaster, skulle kunna bidra till en bättre tingens ordning för dessa avvisade personer.

En kraftig utökning av antalet psykologer inom primärvården skulle också behövas för att kunna möta den psykiska ohälsan och påbörja bygget av en psykisk hälsovård värd namnet i ett välfärdssamhälle(?) som vårt.

I KÖLVATTNET AV dagens situation brer en olustig marknad ut sig. En ökande marknad för charlataneri och kvacksalveri. Personer i nöd och kris vänder sig till dem som utlovar hjälp och snabba lösningar för en ibland ringa penning, men ändå alltid för dyr i förhållande till den kompetens man utlovar. Ibland erbjuds dessa tjänster under ”yrkestitlar” som ska få den hjälpsökande att tro att de möts av personer som är auktoriserade av samhället – certifierade, diplomerade eller samtalsterapeuter och liknande. Ibland erbjuds tjänsterna under titlar som psykolog eller psykoterapeut utan att personerna har legitimation för något av yrkena. Hjälpsökande förleds tro att man ”behandlas” av någon med lagstiftat yrkesansvar och patientskadeförsäkring.

Kvacksalveriet och de många nyuppfunna titlarna är tecken på att här finns en antagligen lukrativ marknad och att behovet av psykologisk behandling är stort, vid sidan av det otillräckliga utbud som den offentligt och gemensamt finansierade hälso- och sjukvården kan erbjuda. Det visar samtidigt att psykologer och psykologisk kunskap tillmäts allt högre uppskattning bland allmänheten, och att denna uppskattning av mindre nogräknade går att använda för ren vinnings skull.

Socialstyrelsen, som på regeringens uppdrag utredde behovet av ett utökat skydd för psykologtiteln utanför hälso- och sjukvårdens område samt behovet av skydd mot använ-

dande av psykologiska metoder av icke-psykologer, lade år 2001 fram en rapport där man fann att inga åtgärder behövde vidtas. Regeringen har ännu ej redovisat sina slutsatser, utifrån socialstyrelsens rapport, till riksdagen. Det är således fortfarande i dag oklart om och i så fall hur regeringen avser att gå vidare med frågan.

PROBLEMEN MED INTRÅNG i titelskyddet är formellt inget problem eftersom lagstiftningen mycket klart förbjuder detta under straffansvar. Problemet är att ingen myndighet eller rättsinstans förefaller att ta sitt ansvar för att beivra brott på området. Till och med i ett par nyligen uppmärksammade rättsfall har det visat sig att domstolar, utan vidare kontroll av uppgiven skyddad yrkestitel, lagt utsagor från falska psykologer och psykoterapeuter till grund för domar.

”Kvacksalveriet och de många nyuppfunna titlarna är tecken på att behovet av psykologisk behandling är stort.”

Det finns i dag ingen laglig möjlighet att vare sig skydda psykologiska metoder eller speciellt sårbara patientgrupper från att utsättas för dessa metoder av personer som inte tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen. Här behövs lagändringar inom kvacksalveribestämmelserna. Det enda egentliga skydd som finns i dag gäller ett generellt förbud för andra än hälso- och sjukvårdspersonal att utreda och behandla barn under åtta år. Det är en så lågt satt åldersgräns att den starkt kan ifrågasättas.

Forsknings- och erfarenhetsbaserad psykologi och kompetenta psykologer efterfrågas i en allt större utsträckning inom skiftande samhällsområden. Psykologisk kunskap efterfrågas också av andra yrkesgrupper och ingår ofta i högre eller lägre grad även i utbildningar för andra än psykologer. Detta gäller såväl inom hälso- och sjukvårdsyrken som i yrken riktade mot arbetsliv och personalarbete, men även inom olika pedagogiska och sociala yrken.

Det är välkommet och kan bidra till att dessa yrkesgrupper kan utföra sina arbetsuppgifter inom sina kompetensområden med en ökad förståelse för psykologiska faktorerens betydelse i komplicerade mellanmännsliga relationer, för människors motivation och bevekelsegrunder. Dessa yrkesgrupper blir för den skull inte psykologer och kan inte ersätta psykologer i olika verksamheter, där kvalificerad psykologisk kompetens behöver finnas eller oftast tillföras.

Denna rågång behöver upprätthållas. Om inte, bäddar det för att legitimera dem som med ingen eller liten utbildning inom det psykologiska området i dag söker sin utkomst på en växande marknad av charlataneri och kvacksalveri.

Vatten - underströmmen i Zorns liv

”M ITT FÖRSTA DUNKLA MINNE VAR ATT LIGGA DIANDE VID EN ANNAN KVINNAS BARM, EJ MIN MODERS, OCH NÅGON ANMÄRKT DET VARA EN SKAM DIA NÄR MAN VAR SÅ GAMMAL.”

Så lyder första raden i Anders Zorns ”Självbiografiska anteckningar”. Och berättelsen fortsätter med minnet av hur en karl kommer in i stugan och frågar om han ”var en flicka vilket måtte sårat mig djupt”. Sedan minns han hur granens släde väntar utanför. Den ska föra modern över Siljans is till arbetet på bryggeriet i Uppsala. Själv sitter han då i ”ugnsgraven gråtande”.

Men 1907, när Anders Zorn påbörjar sin levnadsberättelse, sitter han på en ångare mitt ute i Atlanten. Han är 47 år, befinner sig på höjden av sin berömmelse och har anträtt sin sjätte resa till Amerika. En internationellt etablerad porträttör av presidenter, kungligheter och penningstark borgerlighet. Och så nakna kvinnekroppar!

Rörelse och orörlighet är förutsättningar för självbiografien som sträcker sig fram till 1911. Skriver gör Zorn endast när han sysslolös befinner sig på resa och särskilt ombord på båtar i Medelhavet och Atlanten. Det är bokstavligen på vattenytan som minnena flyter upp.

VATTEN ÄR DJUPT förbundet med Zorn. Färden ut i världen började med ångbåten över Siljan. Och i karriärens begynnelse var färg och vatten! Det var som akvarellist Anders Zorn först slog världen med häpnad. Zorn skriver själv att vatten är det element som ”inspirerat mig mer än något annat. Sedan har det nog fått vika för reflexerna på den nakna kroppen.” Genom Zorns liv löper vattnet som en stark underström.

Ute på Atlanten fortsätter Zorns sin berättelse: ”Jag hade

I begynnelsen var färg och vatten. Det var med akvarellerna Anders Zorn först slog världen med häpnad. Nu finns hans för många okända akvareller av hav och vatten utställda på Millesgården i Stockholm.

tidigt en känsla av att vara en skam för henne, att ha tillkommit utan rättighet och existerade utan nåd – hade ingen far, hette det – var frukten av ett felsteg och att skulden till mitt livs upphov var en tysk bryggarmästare.”

Öppet och direkt berättar Zorn om skam, tidig mammaförlust, en icke närvarande pappa och känslan av att inte ha rätt att existera. Om den ”djupaste vanheder” i att få ett ”oäkta barn” och att man fruktade ”det värsta för en sådan olycklig”. Och överst på atlantångarens brevpapper kommenterar Zorn att hans ”tidigaste intryck av livet ” har ”kanske varit bestämmande för mitt livs riktning”.

Anders Leonard, *Grudd Anna Andersdotters* oäkta son med tyske bryggarmästaren *Johann Leonard Zorn*, växte upp hos morfar och mormor i byn vid Siljan i Mora socken.

De var ”gudfruktiga, rättänkande och strängt sedliga människor” och han fick tidigt göra nytta för sig. Skammen och vanhedern till trots så blir Anders morfars favorit. I Zorns liv

slår pendeln snabbt mellan utanförskap och utvaldhet. Men att han en februaridag föddes i fåhuset, det fick han veta först som vuxen.

ATT LÅNA MORFARS täljkniv eller timmerpennan och rita på baksidan av mamas brev är glädjestunder. Och det är en snidad trägubbe med rocken färgad av sot och fett och kinderna rosiga av utspädd blåbärssaft som lär honom att konst eller handens verk kan bli till bröd och uppskattning. Gubben säljs mot en vetebulle på Mora marknad. Och

snart byter Zorn sina tecknade hästar och slädar mot kamraternas knäckar och pengar.

Upplevelsen av skam, inte ha rätt att existera, vara utlämnad till andra och beroende får en motvikt. Det egna skapandet gör det möjligt att själv tillfredsställa behov, sörja för sig

Vattenstudie, Folkstone, 1890. Akvarell Zorn. Zornsamlingarna i Mora. Havsdyningen, lika förföriskt vacker som Rosita Mauri i sin dörröppning.

Rosita Mauri. 1888. Akvarell Zorn. Balettdansösen möter oss lika varm och leende som havets gyllne kvällsdyning.

starten, nyekiperad och med sin nya identitet – Leonard Zorn.

Bäst är Zorn i svenska och teckning. Kamraterna tecknar han av och berättar i brev till modern att han ska skicka sitt foto till pappa i Helsingfors. Men annandag jul 1872 avlider fadern hastigt utan att Anders Zorn någonsin träffat honom.

DRYGT ETT ÅR SENARE gifter sig Grudd Anna och Zorn klagar över att hon "aldeles glömt bort mig". I december 1876 dör morfadern och därmed förlorar Zorn barndomshemmet i Dalarna. Våren 1875 avslutas studierna i Enköping. På hösten börjar Zorn Slöjdskolan i Stockholm samt Konstakademiens principskola.

Zorn fortsätter att teckna av sina klasskamrater, blir känd som en duktig porträttör och får uppdrag. Han skriver: "Jag fann nu rättighet att leva jag också".

Fattigdomen lät Zorn inte synas. Han var mån om sitt yttre och känd för sin färgstarka klädsel. Genom sin mörka färger och elegans kunde han uppfattas som utländsk. Elevutställningen 1880 innebär

själv, samt vinna uppskattning. Och morfar lovar att Zorn ska få "komma ut och lära" om han så ska sälja skog.

Men det är den frånvarande fadern som får världen att öppnas. Möjligen var Johan Leonard Zorn den stora kärleken i Grudd Annas liv. Hon lär, sonen ovetande, ha sökt upp bryggarmästaren och visat foton och teckning. Fadern, nu verksam i Helsingfors, lovar bidra till sonens utbildning.

Modern arbetar sommaren 1872 som trädgårdskulla hos en bryggarfamilj på Värmdö och där tvättas både bondpojen och moradialekten bort. Med en vetebulle till tröst skiljs han på höstkanten från mamma vid båten till Enköping. I mors omsyddas söndagskjol, anländer tolvåringen till skol-

Zorns konstnärliga och ekonomiska genombrott. För akvarellen *I sorg*, får han pris, bra betalt och en utsökt recension. Ett par år senare gör han verket *The Widow*, en halvt bortvänd kvinna svept i flortunn och frasande svärta. Sångerskan *Kristina Nilsson* hade förlorat sin make. "Jag blev", skriver Zorn, "som halvtokig av henne" Något vet också Zorn om separationer, förluster och sorg. Men det är alltid kvinnors känslor han gestaltar på duken.

Genom framgången kom Zorn att gå porträttvägen till det burgna borgerskapet. Och i januari 1881 träffar han så *Emma Lamm*. "Jag hade blivit kär i en flicka", skriver Zorn, en som "hade stora blå drömmande ögon". Fem månader senare är

Havsstudie 1890-96. Anders Zorn. Zornsamlingarna, Mora.

Atlanten. Anders Zorn. Zornsamlingarna, Mora.

de hemligt förlovade. Det ömsinta porträttet *Emma Lamm med ros i nacken*, 1881, doftar förälskelse.

Emma Lamm, kom från en väletablerad judisk familj. Fadern var död, men Zorn måste nu övertyga fru Lamm att han kan försörja en familj. Det tar fem år innan den borgerliga vigseln äger rum.

Vad Emma och Anders föll för hos varandra har ingen av dem riktigt förklarar. Kände de igen sig i den dubbla identiteten? Känslan av främlingskap går som en röd tråd i Zorns levnadsberättelse. Konkretiserar den bildade och världsvana Emma den förlorade och av drömmar vävda fadersvärlden?

HÖSTEN 1881 reser Zorn ut i världen, bokstavligen för att skapa sig en konstnärskarriär. Under de kommande åren är han med avbrott för resor bosatt i London och Paris.

Redan som 16-årig akademieleiv såg Zorn, förfördes och kopierade *Julius Kronbergs* målning *Jaktnymf* 1875. En halvsovande liggande nymf blottar där ogenerat sin nakenhet i naturens sköte. En budoirbild med två lystet kikande män bland bladverket. Med *Kärleksnymf*, 1885, gör nu Zorn sin version. Han berättar i brev till Emma att "gudinnan eller nymfen" ligger tillbakakastad på "yppiga draperier så mycket som möjligt inbjudande till kärlek".

Också Zorns nymf vilar i naturen. Men hon är vaken, halvleende och blottar mer av skötet. Tre små puttis sitter i bakgrunden. Zorn skriver förklarande att nymfen med sin hand visar den ena lilla "skitungen" var han ska skjuta "rätt i åskådarens hjärta". En "annan liten parvel" kikar skälmskt och nyfiket fram för att "se skottets verkan". Och den tredje, berättar Zorn, är ivrigt sysselsatt med att laga sin båge. Är målningen en berättelse om hur Zorn med sin konst ska betvinga världen? En bild av Zorns splittrade jag och upplevelsen av att kvinnan styr hans handlande? En inre bild av tre ensamma parvlar som för överlevnaden siktar in sina sexualiserade behov på kvinnor?

Kärleksnymfen är som ett förebud om det sena nakenmåleriet. Men till Emma skriver Zorn också att han aldrig längtat så efter någon. Han "tröstar sig med att proppa magen full" men känner sig efteråt "försoffad som ett djur".

HÅRDA VAR FÄRGBITARNA i lådan, som tolvårige Zorn fick sommaren med mamma på Värmdö. Åsynen av mjuka akvarellfärger får honom senare att göra sitt livsval. De "mjuka färgerna lämnade mig ingen ro" skriver Zorn och minns innet lyckligare ögonblick än när de blev hans. "I denna låda fanns ju alla möjligheter".

"Vattnets lek och reflexer, att riktigt få det att röra sig" var

det som särskilt lockade den nygifte Zorn till Dalarö, men också att få vågorna i rätt "perspektiv" och nästan "vetenskapligt förklara allt med minutiös skärpa". Och hösten 1887 söker sig paret till konstnärskolonin på ön S:t Ives utanför Cornwall. Med precis pensel fångar han havets stämningar. Ramar in fukt och frasande dyningar.

Men inte bara de mjuka akvarellfärgerna utan också en frodig fiskarhustrus "nakna rödbrusiga armar" tycks väcka samma intensiva längtan hos Zorn. En önskan om att måla. Senare i livet ska han tala så om nakna kvinnokroppar.

Zorn är det sinnliga ögonblickets mästare. Blicken är känslig och minutiös. Liket ett mycket litet sensibelt barn som med ögat tillägnar sig verkligheten – känslan i stoffer, ljusets spel och växlingar. Från den positionen skjuter Zorn prick, precis som en parvel med vingar. Blicken är skarp men svävar oftast befriad över verklighetens yta. Därför kan det leriga vattnet i Hamburgs hamn bli till ett blankt och silvrigt löfte. Därför blir den prostituerade kvinnan i *Natteffekt*, 1895 endast till av ett belyningsproblem. Zorn målar ljuset och ögonblicket. Men med vilken briljans!

EN FULLTRÄFF är målningen av *Rosita Mauri*, 1888. Leende står hon i dörröppningen till logen på Parisoperan. Aldrig har väl Zorn mött blicken och skildrat mötet med en kvinna så lyckligt och glädjefullt. Siluettens form liknar en sommarakvarell där solen varm och gul sträcker ut sig i kvällsdyningen.

Men sommaren 1888 erkänner Zorn att passionen för vatten får "vika för reflexerna på den nakna kroppen". Nu etableras "naket i det fria". Måleriet som blivit synonymt med Zorn. I klartext nakna kvinnor vid vatten. Och detta i en tid som underströk det hälsobringande med frisk luft och bad. Men verket "*En premiär*" utgör en annorlunda milstolpe.

"En premiär" visar bakifrån hur en kvinna med ett vänligt men bestämt grepp leder en liten pojke ut i vattnet. Den huttrande pojkkroppen gör motstånd. Hänger lite som en harpalt. Zorn minns inte vad som fick honom att måla bilden. "Det måtte ändå varit en idé jag haft". Ja, och klar nog för att skaffa en liten mager och sjuklig pojke som modell! Samtidigt målar Zorn *Med sin mamma, Kvinna som klär sitt barn* och *Efter badet*.

Temat är mor och son, eller snarare Zorn. Milda och trösterika bilder av en mors omsorger om en liten son. Det var inte Zorn bortskämd med. Grudd Anna var borta på arbete och kom hem till skörden och julen. Endast i dessa bilder avbildar Zorn både en kvinna och en liten pojke – fristående och sin egen.

Havsstudie 1894, Anders Zorn. Zornsamlingarna, Mora.

Dalaröbilderna rör vid det självbiografiska och spontana. Är det därför Zorn skriver det "var en skapareglädjens sommar. Kanske den skönaste jag minns". Ligger där en parvel bakom vassruggarna och kikar fram. Är det kanske minnets kikande barnperspektiv som gör att kvinnorna ännu oftast ses snett bakifrån och med så rejäla bakdelar?

"FRÅN BÖRJAN FATTIGARE än någon och laglig arvinge till intet, var jag nu den rikaste". Så skriver Zorn, när han 1886 köpt sig ett stycke jord i Mora. "Flyktingen i främmande land, den hemlöse", fortsätter han, "ägde nu ett hem" Och hit flyttar han huset som morfar byggt. Detta blir början till Zorngården. Sin hommage till dalafolket och morföräldrarna ger han i akvarellen *Vårt dagliga bröd*, 1886. Nostalgiskt, medvetet, reparativt och i takt med tidens nationalistiska anda, använder Zorn dräkter och föremål från sitt barnsland i Dalabilderna.

I målningen *Madonna* 1899, utförd som en andaktsbild, ger Zorn sin hyllning av det folkliga och moderskapet en religiös övertön. Barnet är lindat i "samma skinnfall" som han själv legat i och huvudduken tillhör modern. Interiören är ett fåhus. I bakgrunden skymtar en man. Med uppknäppt tröja ammar dalkullan sitt oäkta barn. Zorn upprättar sin moder och sig själv!

Men Zorns kvinno- och modersbild är mångfasetterad och komplicerad. I porträtten av mormor finns en varm och mänsklig blick. Bilderna av modern är allvarliga, vackra men distanserade. Målningarna av Emma töms under åren på all emotionell närvaro. Det är till de livgivande brösten Zorn längtar. Men också modellerna och kullorna reduceras alltmer till bara tillgängliga kroppar.

KVINNOR BLIR ALDRIG mänskliga gestalter med ett eget emotionellt inre. Zorn relaterar bara till deras blänk i ögonen, glans i håret, till siden, sammet, vadmal och päls. Han har upplevt en tidig mammaförlust. Insupit sin modersmjölk vid lånade bröst. Relaterat till utbytbar hud, värme, stoffer och ljusets skiftningar. Kvinnor bär hans känslor. I kvinnobilden finns alltid en förlorad eller icke utskild del av honom själv.

Zorn är oerhört produktiv. Framgången och berömmelse

bara växer. Men 1897 är han svårt sjuk. Han lever hårt och rastlöst. Äter, röker och dricker för mycket. Det antyds också att han drabbats av syfilis. Året efter förälskar han sig allvarligt. Han och Emma är åtskilda under vintern för att "göra oss båda förnuftiga".

Vid sekelskiftet köper Zorn segelbåten Mejt. Iförd seglar-kostym och i sällskap med sina modeller och kamrater seglar han under somrarna. Machoberättelserna flödar av tuffa tag med stormar och whisky. Vattnet håller Zorn flytande.

Något senare skaffar han sig Gopsmorstugan för att kunna vara avskild även under vintern Stugan ligger vid rinnande vatten, "jag ville höra den avlägsna forsens brus". Här lever Zorn enkelt med sina kullor och modeller. Berättar om kallbad, eldsljus och att sova naken mellan pälsfällar. Åter drar sig Zorn bakåt, söker skydd i tidig barndom.

DE "SJÄLVBIOGRAFISKA ANTECKNINGARNA" blir ytligare och än mer summariska. Modellerna beskrivs kortare och grövre. Besvärjelsemässigt skriver Zorn om "vackraste kroppen" och att måla armar och barmar. Men det sugande, sexualiserade behovet att med ögat äga och måla blandas med förakt.

Zorn upprätthåller desperat sina rituella aktiviteter. Släpper inte taget om det inre kravet på att göra nytta, vara självförsörjande, upprätthålla sitt eget själv och bevara oberoendet.

Men i en av de sista vattenbilderna *Mot strömmen*, 1919, kämpar tre kvinnors arm i arm mot starka vattenströmmar. Kvinnan i mitten tycks tappa balansen, inte orka. Hon behöver de andras stöd.

I januari 1919 avlider gode vännen och grannen *Carl Larsson*. Året efter blir modern, Grudd Anna, sjuk och avlider. "Till Emma 9 jan 1920" skriver Zorn på en liten bild och tackar hustrun för stödet vid moderns död. Två kvinnor balanserar på en timmerstock i älven – titeln är *Balans*.

I februari 1920 fyller Zorn 60 år och hyllas med vederbörlig pompa och ståt. Men under sommaren orkar han bara med arbetet på en liten skulptur. Skissen visar en stående, halvt nedböjd kvinna som håller en vattenkruka. Men krukans spräckt.

Den 22 augusti avlider Anders Zorn. Livets vatten har runnit ut.

"Den sönderslagna krukans", skiss, brun krita 1920. Anders Zorn. Zornsamlingarna, Mora. Skissen till Zorns allra sista konstverk.

ANNIKA NORDIN

Fram till den 16 januari 2005 finns Anders Zorns akvareller utställda på Millesgården i Stockholm.

Zornmuseet och Zorngården i Mora är öppna året om, tel 0250-592310, www.zorn.se

LITTERATUR I URVAL:

- Anders Zorn. *Akvareller*. Nordiska Akvarellmuseet. 2004
- Anders Zorns vattenbilder. Zornsamlingarna. 1991
- Boethius, Gerda: *Anders Zorn. Tecknare, Målare, Etsare, Skulptör*. 1949
- Brummer, Hans Henrik: *Till ögats fröjd och nationens förgyllning – Anders Zorn*. Norstedts. 1994
- Sandström, Birgitta. *Anders Zorn. Självbiografiska anteckningar*. Zornsamlingarna. 2004
- Sandström, Birgitta: *Skulptören Anders Zorn*. Zornsamlingarna. 1999
- Självporträtt. Möten med Anders Zorn*. Zornsamlingarna. 1999

Debbie Then är aktiv i American Psychological Association där hon lär andra psykologer om medier och introducerar filmer användbara i yrket.

Psykolog i USA

Konsult i skönhets och medier

Den amerikanska psykologen, fil dr Debbie Then är mediekonsult och specialiserad på skönhets och relationer. Hon kallar sitt företag för "Ask Dr. D." och är känd i USA, Australien och Storbritannien för sin bok om otrohet.

Debbie Then bor i Palo Alto i Kalifornien men arbetar i både USA, Australien och Storbritannien. Som psykolog och mediekonsult svarar hon på frågor om skönhets och relationer i tidningar och radio och hon har deltagit i en rad tv-program. Hon tillhör

American Psychological Association, APA. För att bli fullvärdig medlem i APA måste du var fil dr. *Debbie Then* doktorerade i utbildning och psykologi vid Stanford-universitetet i Kalifornien på avhandlingen "The benefits of beauty. The importance of looks in every day life".

Jag träffar henne på en internationell konferens för journalister och redaktörer på universitetet i Stanford. Hon avvikar från journalisterna i sina t-shirts och byxor när hon kommer i sina blommiga kjolar i pastellfärger och högklackade skor. Hon ställer gärna upp för en intervju.

– Det är ett faktum att utseendet har betydelse, säger Debbie Then. Jag svarar på frågor om skönhets och utseende. Men om någon frågar om skönhetsoperationer svarar jag att när människor väl lär känna varandra betyder inte utseendet så mycket, utan det är andra saker som spelar roll.

Innan hon blev mediekonsult arbetade hon som marknadsföringskonsult åt företag som sålde kläder, kosmetika och hårvårdsprodukter. Hon gjorde bland annat en nationell studie om kvinnors attityder till skönhets, åldrande och kosmetika kallad *Redefining Vanity*. Hon har också studerat damtidningarnas betydelse och berättar vad många kvinnor då sade till henne: "Damtidningen är min bästa vän för den talar om för mig vad jag undrar över."

EN AV DE STORA IKONERNA inom amerikansk veckopress är inbjuden som föreläsare till den konferens som Debbie Then och jag deltar i. Det är *Helen Gurley Brown* som startade dam-

tidningen *Cosmopolitan* (*Cosmo*) utan att veta något om tidsningsutgivning och som sedan fick den att växa i miljonupplagor. Tidningen fick många brev från kvinnor, och hennes affärsidé var att svara på deras frågor. *Cosmo* räknas idag som en av de stora kändistidningarna. Tidningen ges ut i 42 länder och fokus är slanka Hollywood-artister, sexråd, shopping och smink.

Helen Gurley Brown, trådsmaal med utslätat ansikte, uppfyller trots sina 82 år fortfarande idealet.

– Samtalet med mina läsare var det viktiga, berättar hon.

På frågan vad hon skulle vilja bli ihågkommen för, svarar hon:

– Hon hjälpte några människor att må bättre.

Men den historiskrivningen är det inte alla som skriver under på. I Debbie Thens bok om otrohet kritiserar Helen Gurley Brown för dubbelmoral när det gäller otrohet. Å ena sidan uppmanar hon kvinnor till otrohet i en av sina böcker, å andra sidan säger hon senare att de inte får vara otrogna med *hennes* man.

En annan kritiker av Helen Gurley Brown är skådespelaren och pjäsförfattaren *Eve Ensler* från New York. Hon gästspelar på teatern A.C.T. i San Fransisco – samtidigt som Helen Gurley Brown håller tal på Stanford-universitetet – med sin pjäs *The Good Body*. Den är en satir och uppgörelse med Hollywood-filmens, kosmetikaindustrins och damtidningarnas skönhetsideal. Kvinnan i pjäsen kämpar hårt för att bli av med sin måttligt runda mage.

Eve Ensler säger anklagande från scenen:

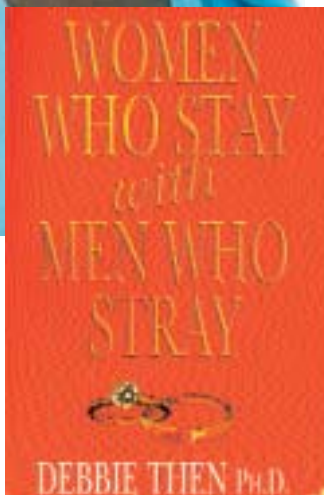
– Helen Gurley, du skapade *Cosmo* så att du skulle kunna tortera oss!

Debbie Thens bok om otrohet: *Women who stay with men who stray* har kommit ut i tio länder.

– Otrohet var ett intressant ämne att skriva om för det är så mångfasetterat. När kvinnor är otrogna, lämnar mannen vanligtvis kvinnan. När män är otrogna, stannar kvinnan mestadels kvar i äktenskapet.

Är det därför boken framför allt handlar om mäns otrohet?

– Kvinnor köper flest böcker och de vill läsa om män. Mäns ego klarar inte av otrohet från kvinnans sida, därför lämnar de äktenskapet i större utsträckning vid otrohet. Och

Debbie Then vänder sig med sin bok om otrohet till en bred publik, men vill ändå inte förenkla problematiken.

jag kommer att skrika högt om jag ser ytterligare en bok med rådet: "Hur du får tillbaka din man från den andra kvinnan genom att gå ner i vikt, göra en ansiktslyftning etc." Det är inte till någon hjälp!

I boken speglar hon varför en del kvinnor väljer att stanna kvar i äktenskapet trots mannens otrohet och varför andra väljer att lämna det.

– Jag säger inte vad kvinnan ska göra, utan att det är hennes eget val. Du måste komma fram till dina egna prioriteringar och utifrån dem göra dina val och leva med dem. Vilket val du än gör kommer det att bli svårt. Jag försöker därför få människor att undersöka alternativen.

Debbie Then har i boken framför allt intervjuat kvinnor ur medelklassen, gifta med framgångsrika män. Många av kvinnorna är hemmafruar och ekonomiskt beroende av sina män. Hon förklarar mannens otrohet med att den ekonomiska ojämlikheten mellan män och kvinnor i arbetslivet ger männen större möjligheter till det mesta, som att vara otrogen.

HON SKRIVER NU på en ny bok, en självhjälsbok om relationer.

– Den ger råd till både män och kvinnor som vill fungera bättre rent psykologiskt.

Men i den amerikanska bokhandeln finns det redan hyllmeter med självhjälsböcker. På vilket sätt kommer din bok att urskilja sig?

– Den pekar på en del av den främsta forskningen inom psykologin och översätter den till vardagskunskap.

Kommer du att ange vilka källor du använt dig av?

– Absolut! Jag utgår från tio vad man kan kalla regler, som baserar sig på akademisk forskning, översatta till vardagsspråk. Till varje regel ger jag exempel som människor kan använda sig av i sitt liv för att fungera bättre. Boken ska definitivt ge kredit åt forskningen. Mycket forskning kommer aldrig till användning i människors dagliga liv.

DEBBIE THEN ARBETAR som mediekonsult och kallas Dr. D. när hon framträder i medierna. Informatörerna på APA använder en databas kallad The Media Referral Service för att lotsa medierna till psykologer med olika expertkunskaper.

– De hänvisar dem ofta till mig om det gäller frågor om relationer, giftermål, hälsa och skönhet.

Får du betalt för de här tjänsterna?

– Ibland, av en del nöjes- eller nyhetsorganisationer. Men eftersom de samtidigt skriver om mig och mina arbeten, vilket leder till att folk anlitat mig som föreläsare eller konsult, tar jag inte betalt.

Hon skriver också egna artiklar för olika tidskrifter.

En av APAs kommittéer kallas Media Psychology där Debbie Then är medlem. Hon hjälper andra psykologer att framträda i tv och att få publicitet kring sina böcker eller artiklar. Vid APAs årliga Convention håller de seminarier där de trä-

nar psykologer framför kameran, att bli intervjuad och umgås med en reporter.

Hur har du själv skaffat dig kunskaper om medier?

– Jag har alltid läst tidskrifter och dagstidningar, och när jag gick på college studerade jag också kommunikation, tv och teater. Jag brukade som barn titta på psykologen *Joyce Brothers* när hon var med i tv. Hon är i dag 75 år gammal och pionjär när det gäller psykologi på tv. Hon svarade på folks frågor om det mesta. Jag tittade på henne eftersom jag var nyfiken på mänskligt beteende, och därför visste jag hela tiden att jag ville bli psykolog.

Debbie Then uppskattar också *Dr Phil*, psykologen som har en egen show på tv, som ger ut självhjälsböcker och nu skriver krönikor i programledaren *Oprah Winfreys* tidning *The Oprah Magazine* (som alltid har en bild på Oprah på framsidan!)

– Dr Phil är mycket bra, han är rakt på sak. Han har avdramatiserat psykologin för människor i allmänhet, och han lär ut kunskap om relationer.

DEBBIE THEN INGÅR också i styrelsen för en filmkommitté inom APA. Den väljer ett 60-tal filmer, mest utbildningsfilmer men också några Hollywood-filmer, som visas på APAs Annual Convention. Filmerna diskuteras efter visningen av deltagarna.

När vi träffas förbereder hon ett anförande om filmen *Something's Gotta Give* med Diane Keaton, Jack Nicholson och Keanu Reeves. Filmen handlar om en framgångsrik medelålders kvinna som börjar uppvakta sin dotters pojkvän.

Efter filmen ska de hålla en paneldiskussion med publiken om filmens huvudtema; äldre kvinna inleder förhållande med yngre man, men också om närliggande frågor.

Vad är ert syfte?

– Filmer ger oss mycket information om vår kultur och hur man löser problem i den. Om män eller kvinnor går och ser denna film kan det vara lättare att efteråt prata om dessa frågor som annars är tabu. Människor projicerar sina känslor när de talar om karaktärerna i filmen, och behöver inte prata om sig själva. När de talar om skådespelarna visar de sina sanna känslor. På så sätt kan psykologen använda sig att filmer i arbetet med sina patienter.

Tar du emot patienter också?

– Nej, min teori är att jag kan hjälpa fler människor genom radio, tv, böcker och tidskrifter. Jag kan nå miljoner människor jämfört med att träffa en person gång på gång. Jag når också människor som aldrig vill söka hjälp, eller som inte har pengar till det, och som inte känner sig så utsatta om de kan läsa en tidskrift, skriva ett brev till en tidning eller ringa till radion, säger Debbie Then.

EVA BRITA JÄRNEFORS

PSYKOLOGER I USA

The American Psychological Association (APA) i Washington har 150 000 medlemmar och är den största psykologorganisationen i världen. Mer än 70 psykologförbund i amerikanska och kanadensiska stater och provinser tillhör APA. För medlemskap krävs doktorsexamen i psykologi. Man kan också söka icke-fullvärdigt medlemskap. I de olika staterna finns även andra psykologsällskap som står fria från APA.

För att få fram fakta om hur psykologkåren i USA presenterade APA, Annual Convention 2003 en statistisk undersökning. Den

visade att mellan åren 1971 och 2000 hade andelen kvinnor i psykologkåren ökat från 46 till 76 procent. Bland dem som doktorerade i slutet av 90-talet var 70 procent kvinnor. Medelåldern var 35 år. 70 procent arbetade i hälsosektorn och 29 procent med forning eller inom andra områden.

Lönerna på doktorsnivå låg 2001 mellan 50 000 och 90 000 dollar per år. För kliniska psykologer med master's utbildning låg medianlönen mellan 52 000 och 41 000 dollar per år.

Mer information om APA finns på organisationens hemsida www.apa.org

Kompetensdagar gav barnen röst

200 psykologer från förskola och skola fick vara med på en spännande resa in i barnens värld när det var dags för årets Kompetensdagar.

”På tal om barn” var temat för studiedagarna i slutet av september i Göteborg. Mest omskakande var det när *Lisbeth Pipping* berättade om sin uppväxt med en utvecklingsstörd mamma och två småsyskon. Ett liv som präglades av stor misär och brist på god omsorg.

– En förälder måste vara större än barnets rädsla, säger Lisbeth Pipping.

Men det var inte hennes mamma. Därför präglades hennes barndom av mycket rädsla, hon var rädd jämt. Lisbeth Pipping har som vuxen läst journaler från sin egen barndom. Ofta står det att hennes mamma gör så gott hon kan utifrån sina förutsättningar.

– Men glappet mellan min mammas förutsättningar och en någorlunda bra barndom var stort. Någon borde ha fyllt på det glappet. Det hade varit bättre om jag hade blivit omhändertagen, säger Lisbeth Pipping i dag.

Psykolog *Kerstin Almquist* berättade också om barns utsatthet utifrån sin egen studie om misshandlade kvinnor, vilken även inkluderar barnens upplevelse av det fysiska och psykiska våldet i familjen. Över hälften av barnen i studien har själva blivit misshandlade av pappan. Kerstin Almquists intervjuer med mammor och barn som kommit i kontakt med kvinnojouren visar med stor tydlighet hur de påverkas negativt av upplevelserna. Både mammorna och barnen behöver kvalificerade insatser.

Barn som har upplevt våld kan reagera på olika sätt, men en fixering vid våld eller skräck bör vara en varningsklocka för omgivningen. Även ett aggressivt beteende kan vara ett uttryck. Men barnen kan även bli tvångsmässigt omvårdande, något som omgivningen inte alltid tolkar som ett avvikande beteende.

DANSKA PSYKOLOGEN *Helle Jensen* satte sökarljuset på relationen mellan barn och vuxna. Hon anser att relationen alltid är den vuxnes ansvar och menar att vuxna ofta har en tendens att bortse från sitt ansvar. I stället gör man barnet, eller barnen, ansvariga. Den vuxne och relationen

är viktigast att lyfta fram, menar hon.

Utgångspunkten för Helle Jensen är de grundläggande värderingar som vi vuxna har i synen på barn. Hon beskriver en historisk utveckling från en kultur som präglas av lydnad, till dagens situation där eget ansvar har fått en stor betydelse.

Psykolog Helle Jensen vill att de vuxna ska ta sitt ansvar för relationen med barnen.

– När jag gick i skolan var det viktigt att vi var lydliga. I dag är det viktigare att barn kan ta ansvar för sig själva och den gemenskap som de är en del av.

Om vi vill ha barn som är inifrånstyrda, som har byggt upp en solid inre auktoritet, då måste vi vuxna möta barnen på ett sätt som verkligen stärker barnen.

– Tyvärr är det så att lärare och föräldrar förhåller sig på ett sätt som i stället gör barnen beroende av yttre auktoriteter. Om barnen blir bemötta utifrån sina presentationer blir de omgivningsberoende.

Genom att fokusera på relationen, den vuxnes sätt att vara tillsammans med barnet, går det att nå förändring. Det är en mer konstruktiv väg än att ha fokus på barnets beteende som ofta är fallet i dag.

Helle Jensen talar om relationskompetens, ett nyckelbegrepp för att beskriva samspelet mellan vuxna och barn. Det handlar i korthet om lärarens, eller den vuxnes, förmåga att verkligen se det enskilda barnet. Det kräver bland annat att den vuxne blir personlig och att man som vuxen låter sig involveras i barnets värld. Att man försöker skapa ett samtal, en dialog, som präglas av två subjekt som möts. För att komma vidare i den processen kan det behövas handledning som sätter fokus på den egna personliga yrkesutvecklingen.

– Ofta använder vi bara en del av vårt personliga uttryck i samvaron med andra, det gäller att ha tillgång till hela registret som lärare.

Eller som psykolog för den delen. Vi behöver också titta på oss själva och våra egna mönster, menar Helle Jensen.

Psykolog *Peter Währborg* ägnade en stor del av sin föreläsning åt att beskriva ett samhälle som inte gynnar den psykiska hälsan varken hos barn eller vuxna.

– Den psykosociala ohälsan har ökat. Barn mår allt sämre.

SOM STRESSFORSKARE har Peter Währborg mycket att berätta om stress och dess konsekvenser för barnen, vilka inte är försumbara. Stress kan till och med leda till en ökad risk för skador i hjärnan.

Vad kan man då göra? Peter Währborg nämner några saker. Han vill gradera upp barnen på den politiska dagordningen och se till att vi får ett samhälle som främjar barns välbefinnande och utveckling. Det behövs också fler vuxna i skolan, färre elever i klasserna. Barn behöver också mer regelbunden fysisk aktivitet samt strategier för att kunna återhämta sig i det informationstäta samhälle som vi lever i, till exempel genom avslappningsövningar.

Docent *Anders Broberg* valde att resonera kring barnens varande med utgångspunkt från sin egen bok *Klinisk barnpsykologi*. Det blev spännande funderingar kring diagnoser och behandling, och hur barns utveckling egentligen ser ut.

– Vetenskapliga sanningar är tillfälliga sanningar, säger Anders Broberg som varnar för en övertro på dagsaktuella forskningsrön.

JOHAN SWAHN
Psykolog, journalist

I mellanrummet får tanken vingar

JAG UNDERVISAR på psykologprogrammet i Lund bland annat om det lilla barnets utveckling. Det handlar om spädbarnets förmåga till kommunikation, till att ta in omvärlden och lära sig. Självutveckling. Affekter. Med risk för att upprepa mig återkommer jag till detta igen och igen: Samspelet är avgörande för barnets utveckling. Vi belyser och samtalar kring detta från olika håll och vinklar, eftersom jag tycker att kunskapen om det lilla barnet är så viktig, då den ger insikt i allt mänskligt relaterande.

På termin två gör studenterna en enskild spädbarnsobservation under en timme i barnets naturliga miljö. Sen sitter jag där, ömsom skrattandes ömsom med tårar i ögonen, och läser studenternas fina skildringar. Vissa studenter som är erfarna flerbarnsföräldrar berörs djupt av att titta på ett sovande litet barn. Andra har ingen erfarenhet av små barn och har tidigare varit ointresserade: "... när jag höll på att analysera det som hände under den timmen öppnades en helt ny värld för mig som jag kanske inte var så intresserad av innan. Man lärde sig att barn kan kommunicera och att man måste lära sig deras språk för att förstå dem och att möta deras behov".

Samtidigt som jag haft denna undervisning har jag handlett studenter i grupp, i ett klientarbete som resulterar i en personlighetsbeskrivning. Studenterna reflekterar bland annat kring: Vad händer i kontakten med klienten? Vilka känslor väcks? Varför? Vad bidrar jag med i mötet?

VI FOKUSERAR PÅ processen och försöker förstå det intima samspelet mellan två människor. Vad väcker klienten för fantasier, tankar, bilder, känslor? Kon-

takten med klienterna påverkar både studenterna, handledningsgruppen och mig. Sätter igång processer.

Som handledare försöker jag skapa en miljö i gruppen som är öppen.

Där ska finnas plats för tvivel, undran, leda, glädje, humor, ilska. Med *D W Winnicotts* ord: ett lek område – ett "mellanrum" där kreativiteten får utrymme: "... det mellanliggande området av upplevelse, som både den inre verkligheten och den yttre bidrar till. /.../ ... som en viloplats för individen, som är upptagen av den eviga mänskliga uppgiften att hålla isär den inre och den yttre verkligheten och samtidigt se sambandet mellan dem /.../ Detta område bibehålls hela livet igenom i det intensiva upplevande som hör ihop med konst och religion, ett fantasirikt sätt att leva och skapandet av venskapsligt arbete" (Lek och verklighet, 1971).

Mellanrum

Det är i rummet

emellan

tanken lyfter

får vingar

Finns inget som binder

Tyngdlös

vågar jag låta

känslan vibrera

(Malena Åsard)

Min uppgift som handledare är just att hålla mina studenter i handen, att följa dem i den process de ger sig in i, förhopp-

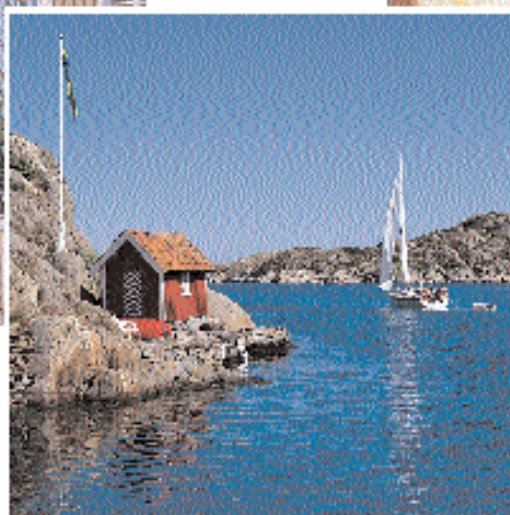
ningsvis ger sig hän i! Att hålla ihop och varsamt leda när marken gungar under fötterna. Att visa att man ser den andre, accepterar och ger tillbaka något. *D W Winnicott* talar om "spegling", *Melanie Klein* om "projektiv identifikation", *Michael Basch* om "affektiv resonans" – olika aspekter på detta subtila och svårångade utbyte, som finns i mötet mellan det lilla barnet och föräldern samt i efterföljande relationer.

Det handlar bland annat om ögonkontakt, affektintoning, kroppskontakt, synkroni. Förenklat skulle man kunna säga: relationen är arenan, affekterna är språket. *Alf Nilsson* beskriver det så här: "Affekterna är det gryende subjektets första språk och tentakel ut mot världen - men får ingen 'mening' för det rudimentära subjektet, förrän omvärlden har levererat sitt svar" (Psykologtidningen 15/95).

SÄ VÄVS ALLT SAMMAN och slingrar ihop sig till ett intrikat nätverk: Teorierna om spädbarnets utveckling, studenternas upplevelser av spädbarnsobservationen, arbetet i handledningsgruppen, kontakten med de enskilda studenterna och kollegerna. Det handlar om samma sak: Att forma ett möte mellan människor och att i mötet skapa öppenhet och tillit. Att med öppen blick, närvaro och intresse möta en annan människa. Vad är jag och vad är du? Vad är relationen?

Ibland skapas det magi i mötet, en människa känner sig sedd, förstådd och accepterad. Precis som när det lilla lilla barnet ser upp i förälderns ansikte, möter blicken och brister ut i ett igenkännande leende.

MALENA ÅSARD
Psykolog/journalist
malena.asard@psychology.lu.se

Dina medlemsförmåner i SalusAnsvar

Sveriges Psykologförbund är mån om att du som medlem har nytta av ditt medlemskap både i ditt yrkesliv och privatliv. Genom samarbetet med SalusAnsvar kan du ta del av en rad medlemsförmåner som ständigt utvecklas och förbättras. Du kan spara och låna till bra räntor och teckna försäkringar för dig själv, din familj och det du äger.

Spara

- På Medlemskonto får du högre ränta än på de flesta jämförbara konton i andra banker, f.n. 1,80 % (nov 2004).
- Medlemskonto Kapital har två fria uttag per år och två ränterivåer; upp till 200 000 kr, f.n. 2,00 %, och över 200 000 kr, f.n. 2,30 % (nov 2004).
- Garanterade sparprodukter är en kapitalskyddad investering med möjlighet till bra avkastning. Ta del av en uppgång på aktiemarknaden samtidigt som investerat kapital skyddas vid eventuell nedgång.
- Flexibelt pensionssparande ger dig möjlighet att välja hur du vill spara till din pension för att skapa förutsättningar för ett tryggt liv som pensionär.

Låna

- SalusAnsvar Bolån² har en av marknadens lägsta räntor. Samma låga räntesats gäller oavsett om du väljer lån för villa, bostadsrätt eller fritidshus.

- Skä du bygga om köket eller byta bil kan du ansöka om Medlemslån upp till 200 000 kr till rörlig ränta, f.n. 6,10 %³ (nov 2004). Lånestydd ingår utan extra kostnad.

Försäkra

- Med gruppförsäkringar för hem, villa, fritidshus och bil får du bättre villkor än med privata försäkringar och oftast till lägre premier⁴.
- Försäkringar för liv & hälsa ger ett ekonomiskt skyddsnät vid olycksfall, sjukdom och dödsfall för dig och din familj.
NYHET! Sjukvårdsförsäkringen har utvidgats och ger dig nu möjlighet att välja sjukvård i hela Norden eller hela världen⁵.

Mer information

Besök www.salusansvar.se för mer information om dina medlemsförmåner eller kontakta SalusAnsvar Kundcenter, telefon: 0200-87 50 00, e-post: kundcenter@salusansvar.se

² SalusAnsvar Bolån i samarbete med SBAB

³ Effektivränta vid 100 000 kr under 5 år, rak amortering, 3 år, 30 %

⁴ Försäkringsgivare: Svenska Hemsäkerhetsförsäkringar AB, org.nr: 516401-6700

⁵ Försäkringsgivare: International Health Insurance Denmark a/s, CVR nr: 68076516

■ Boken tar sitt avstamp i berättarjagets högtidligt uttalade föresats att beskriva ett människoöde. Vid ett besök i Paris katakomber har berättaren blivit helt överväldigad av de många dödas närvaro. Därför har hon avlagt ett löfte som blir ett slags besvärjelse. Som motkraft till döden ska hon – för visst är det en hon? – beskriva, besjunga en levande människa, från början till slut: "Jag ville besvärja döden genom att göra mig stort besvär". Se där en typisk strandbergsk mening, på en gång högstämnd och vardagligt slängig. Det är en text som hela tiden överraskar, som hastigt skiftar tonfall och perspektiv, och som bjuder upp läsaren till en växlingsrik dans. Vänta er inga trygga transportsträckor med *Kerstin Strandberg!*

Redan romanens titel är utmanande: Vadå obeskrivlig? Handlar romanen om en särdeles udda och komplicerad människa, ett undantag bland mängden behändiga människor som lätt kan låta sig beskrivas? Inte alls. Tvärtom har berättarjaget givit sig ut i Paris vimmel och hållit utkik efter ett vanligt och någotsånär beskrivbart människoöde, ingenting märkvärdigt alls. Det borde inte vara svårt att hitta. Men de människor hon mött har nästan alla tett sig så rika på motsägelser, "så gränslöst outtömliga i all sin skrovlighet", att hon genast måste avvisa ambitionen att beskriva någon av dem.

Den hon till sist utser är en ung gravid kvinna som kommer springande nerför trapporna i ett hus vid rue du Louvre. Det ljusa håret fladdrar efter henne och hon utstrålar ungdom, varm sinnesrörelse och starka färger. Denna unga kvinna, som visar sig heta Anna B, utser berättarjaget till sitt provexemplar, den människa som hon vill undersöka och beskriva – och med vars hjälp hon också hoppas förstå något om vad vänskap, närhet och värme kan betyda i en människas liv. Om detta säger sig berättaren inte veta någonting, annat än det fysiklära- ren i skolan förmedlat om ämnet värme och att närhet till människor sedan länge varit förknip- pad med stark ångest.

Svårfångad

Föremålet för berättelsen är därmed funnen, men denna Anna visar sig vara mer svårfångad än berättaren tänkt sig. Berättaren sliter med sina iakttagelser och anteckningar men konstaterar att det enda hon lyckats beskriva någotsånär är Anna B:s näsa (som hon kallat "välformad"). Och inte ens näsan är att lita på. Sent i livet, då Anna i smyg gör en serie självporträtt i blyerts, blir hon tvungen att om och om igen använda radergummit på näsans plats, så mycket att pappret går alldeles sönder. Och då man efter Annas död försiktigt lägger en lätt duk över hennes ansikte, upprörs de kringstående över att den fina näsan ändrar form. Nästippen böjs nedåt av dukens tyngd, nästan omärkligt men dock.

Anna erbjuder själv några beskrivningar av sin egen person: Hon är enda barn till fem systar, alla fulla av behärskning och godhet. Hon vill så länge som det är möjligt mota undan vuxenlivets förfärande tristess. Hon är kvinna och bildkonstnär, med små barn och stora ambicio-

Obeskrivligt levande

EN OBESKRIVLIG MÄNNISKA

av Kerstin Strandberg,
Albert Bonniers Förlag,
2004.

ner – med tiden blir förhållandet det omvända; målarlyckan kommer, målarlyckan går. Hon fångas av de grenmönster som bildas av ådern på handens utsida, blixten på himmelen och roten i jorden. Deras snarlikhet vill hon undersöka närmare, men med detta blir hon aldrig färdig.

Berättaren säger sig med tiden inse att ingen människa kan beskrivas helt uttömmande. Utsiktspunkterna är så skiftande, människorna så oberäknliga och påhittiga, ödena så många – och de går hela tiden i varandra. Berättaren konstaterar i en tillbakablick att hon i stället för Anna faktiskt lika gärna kunde ha valt ut sydafrikanska Clarice.

Clarice besökte nämligen huset vid rue du Louvre ungefär samtidigt som Anna, frågade till och med berättaren om vägen. Anna skulle i alla fall ha kommit med i berättelsen, men då långt senare och som en bifigur – när de båda kvinnornas familjer under några år bor grannar i Sverige. Människoödena rör vid och går i varandra. Är det alldeles nyckfullt eller finns där ett mönster, en mening? Frågan är uttallad, bara en av många underströmmar i Strandbergs luriga text.

Kurrageömma

Vems historia är detta egentligen, Anna B:s eller berättarjagets? När historien har hållit sig tätt intill Anna en stund, kan berättaren hojta till som för att påminna om sin existens: Jag tycker att det är så trevligt att ni vet att jag är här!

Ibland för att skapa distans till en smärtpunkt, en annan gång för att låta historien skjuta fart i en ny riktning. Däremellan kan hon dela ett ögonblick av närhet, så varmt att det vibrerar av ljus. För att i nästa stund ånyo kliva åt sidan och vara lika skyddslöst förvånad som sin huvudperson, Anna B, inför livets krumsprång.

Jag har hunnit en god bit in i boken innan jag inser att jag har mött Anna B förr, långt innan hon visar sig för mig i huset på rue du Louvre. I Kerstin Strandbergs förra roman, *Tio syskon i en ömtålig berättelse* (2000), är hon ett av syskonbarnen. Om detta tycks den nuvarande berättaren vara ovetande. Eller hur förhåller det sig med den saken, kanske leker hon kurrageömma? Tvärsäker kan ingen vara i mötet med Kerstin Strandbergs text.

Hur som helst, den Anna B som möter läsaren i respektive bok kan bara vagt kännas igen på de biografiska konturerna, och för att hon i dödens närhet låtsasleker att Gud finns. Men perspektiven och berättelserna är i stort sett åtskilda – och människan i sin helhet unik och obeskrivlig. Bort allt beskäftigt psykologiserande!

En obeskrivlig människa är djupt egensinnig – men tro inte att den är Tung och Svår. Tvärtom är det en bok att längta hem till. Berättelsen har mig i ett magiskt grepp; den rör, berör, kittlar och förvirrar. Kerstin Strandbergs språk är lika njutbart som det är säreget. Lyss till dess vardagliga tilltal likaväl som ålderdomligheter och syntaxuppror! Som en fjällbäck tar det sig fram och bär berättelsen, ibland i djärva språng och virvlar, ibland stilla över klara djup, alltid syrerikt och friskt. Det är helt enkelt en förunderlig bok.

ANN-CHARLOTTE SMEDLER
Fil dr, psykolog

PS. Kerstin Strandbergs *En obeskrivlig människa* är nominerad till årets Augustpris, med prisutdelning under denna tidnings pressläggning.

ANNONS

■ När jag avslutade min utbildning i slutet av 70-talet, var *Nathan H Azrin & Richard M Foxx* förebilder för oss som läste beteendeterapi. De var forskare i USA. Stamning och trichotillomani kunde behandlas under tio sessioner. Om man var påläst och strukturerad, vill säga. Vid sidan av den duktighetsångest detta skapade, var signalerna tydliga. "Det pågick ett krig därute, och symtomen inom den psykiatriska floran var våra fiender." Vi skulle bli den idoge och hängivne trädgårdsmästaren, med uppgift att rensa ut – eller åtminstone hålla brännässlor, maskrosor och kvickrot i schack.

Nu, närmare 30 år senare, och mitt uppe i blomningen av den tredje vågens beteendeterapi, har det utkommit en bok på svenska, som på ett sätt blir en dialektisk motsats till de uppgifter vi villigt, om än mödosamt, påtog oss. Boken är ett påtagligt uttryck för de blommor som sedan snart två decennier vuxit i beteendeterapins trädgård.

Acceptansstrategier

Författaren är bärare av den svenska DBT-traditionen, som är en av flera blommor i den tredje vågens trädgård. För den svenska beteendeterapin krävs ingen ytterligare personbeskrivning. *Anna Käver* är välkänd som kliniker, som handledare, som föreläsare och som författare. Och som modell för många kvinnliga yngre psykologer. För Psykologtidningens läsare kan dock tilläggas att Anna Käver arbetat med självskadande kvinnor under de senaste tio åren, där acceptansstrategier fått en framträdande plats. Anna har blivit synonym med svensk dialektisk beteendeterapi (DBT), ursprungligen utvecklad av professor *Marsha Linehan* i USA.

Vi västerlänningar tycks ha svårt att hantera spänningen mellan acceptans och förändring. "Det ska gå, ta bara i lite mer!" ljunder förändringsteknologins stridsrop. Och i ett samhälle som beundrar resultat, blåser den trumpeten till strid, förvillande likt de sirener som en gång sökte locka Odysseus från hans långa och äventyrliga hemfärd. Boken har därför fått den självklara titeln *Att leva ett liv, inte vinna ett krig*. Med undertiteln *Om acceptans*.

Det tycks som sagt, vara svårt att acceptera

Acceptansens väsen

ATT LEVA ETT LIV, INTE VINNA ETT KRIG OM ACCEPTANS.

av Anna Käver,
Natur&Kultur, 2004

begreppet acceptans. Och detta inleder också boken. "Ska man bara lägga sig ner som en blöt fläck?" frågade en patient en gång. Begreppet i sig tycks på ett självklart sätt associera till att ge upp med det underliggande budskapet, "att ge upp alltid är fel". Och fällan, "de kinesiska handbojorna", är gillrad.

Handbojorna är bara ett fjädrande, flätat rör, men konstruerat så att man kan föra in sina pekfingrar i varsin ände av det. Det är lätt att stoppa in fingrarna, men om man drar ut dem det minsta oförsiktigt, smiter röret åt mot fingrarna. En instinktiv rörelse då, är att dra fingrarna till sig, varvid röret sluter sig ännu fastare. Allteftersom rädslan att fastna växer, tilltar också kampen för att komma loss. Att ge upp kampen blir slutligen den enda möjligheten att komma loss.

Men om man då kommer att uppleva sig som

en blöt fläck, som patienten ovan, fortsätter kampen, desperat och hopplös. Man tycker sig hamna i ett val mellan pest och kolera. Här blir kampens funktionella aspekter tydliga, och accepterandets skrämmande konsekvenser synliga. Och här blir också den enorma ökningen i förskrivning av psykofarmaka förstälilig. Sirenernas sång ljuder än mer förföriskt för den trötte, vilsne och hopplöst kämpande sjöfaren.

En metafor för kampen, som används i boken, är hur människor försöker stoppa eller lugna vågorna. I bästa fall blir man bara blöt, men en riktigt stor våg kan också dränka människan. Alkohol i ett hopplöst kämpande läge, kan både döva smärta, och ge en upplevelse av styrka. Många "modernare" psykofarmaka har liknande funktioner. Där ett alternativ till kampen, och doppingen för att klara kampen, är att lära sig surfa på vågorna, känslsurfing.

Att ge sig själv möjligheten att leva ett medvetet och närvarande liv är ett av denna boks syften. Därför handlar boken inte bara om vad acceptans är, eller hur denna kan tillämpas. Utan också om de fallpropar som strävan efter acceptans för med sig. Vad sägs om rubriker som:

Acceptans är inte detsamma som att tycka om Acceptans genom handling

Acceptans i praktiken - hur gör man?

När du har svårt att acceptera nuet, din historia, eller din framtid

Eller en riktig pärla:

När du dömer dig för din oförmåga att acceptera

För beteendeterapeuter?

Är denna bok skriven för beteendeterapeuter, eller kanske bara för den tredje vågens beteendeterapeuter? Nej, absolut inte. Innehållet är i första hand mänskligt. Hur det är att vara människa, och sträva efter att få sitt liv att gå ihop! Hur det är att kämpa för sitt liv, när lösningen finns närmare än man tror.

Det bör tilläggas att förmågan att acceptera det livet lägger i ens väg, också bygger på förmågan att vara medvetet närvarande. Därför hör *Att leva ett liv, inte vinna ett krig* ihop med en bok skriven av *Åsa Nilssonne: Vem är det som bestämmer i ditt liv?* Böckerna kan läsas var för sig, men hör ihop.

Som måttligt gudstroende, och med en ibland sviktande tro på den här planetens förmåga till självläkning och överlevnad, vill jag avsluta med något som många anser sammanfattar acceptansens väsen: Den helige Franciskus morgonbön.

Gud, ge mig sinnesro
att acceptera det jag
inte kan förändra
Mod att förändra det jag kan
och förstånd
att inse skillnaden

GÖRAN SUNNA
Psykolog

Psykolog – ett eftertraktat yrke

Närmare 30 000 gymnasieelever kom till Sacos studentmessa i Stockholm och i Malmö. Psykologförbundet representerades i Malmö av *Johanna Freidlitz* och *Henrik Åstrand* som båda studerar i Lund. Intresset för psykologyrket var mycket stort. Men många avskräcktes av den höga intagningspoängen."

FOTO: SUSANNE BERTMAN

Psykologipris till minnesforskare

Nationalkommittén för psykologi vid Kungliga Vetenskapsakademien delar nu för andra året ut ett pris till yngre forskare. Priset på 50 000 kr går i år till fil dr *Mikael Johansson*, Lunds universitet, för hans forskning om minnesfunktioner.

Psykologförbundet samt universitetet från hela landet bidrar till prispengarna. Pristagaren föreläser vid Nationalkommitténs möte 8 april.

Diplom till psykolog

Edith Koczka, psykolog vid landstinget i Kronoberg, har tilldelats ett diplom för "gott vetenskapligt arbete och pedagogik", vid årets Läkarstämma. Edith Koczka har utarbetat en metod för kognitiv korttidsterapi i grupp för patienter med ångestbesvär, som hon presenterade vid stämman.

Psykologer i primärvården

Psykologer i primärvården håller nätverksmöte i Stockholm 22 april 2005. Närmare information i ett senare nummer av Psykologtidningen.

Outnyttjad akademikerkompetens

En tredjedel av akademikererna anser att de är överkvalificerade för sina uppgifter. Det visar en intervjuundersökning Saco gjort bland ett stort antal akademiker mellan 25 och 40 år. Andelen överutbildade på den svenska arbetsmarknaden har enligt forskaren *Michael Thälin* vid SOFI ökat från 18 procent 1974 till 37 procent år 2000.

Psykologkonsulten som varumärke

Vi inom PKF är nu aktiva i arbetet att lyfta fram den affärsmässiga psykologin, och som ett led i det hade vi varumärkesstrateg *Anne Grefberg* inbjuden till vårt medlemsmöte 19 november. En kanonkväll med ett synsätt som fick oss att kunna flytta berg för en natt!

Vi pratade om vår kärnkompetens och vårt associativa mervärde på konsultmarknaden. Vikten för oss alla av att lyfta fram starka rollmodeller bland våra kollegor, samt värdet av en aktivt uppsökande attityd och konsekvenser av ett reaktivt förhållningssätt.

Vi resonerade kring psykologkonsultens "brand equity" (varumärkeskapital), såsom: 1) affärsidén, 2) nulägesbeskrivning, 3) kärnvärden, 4) vision, 5) mission, 6) positionering, 7) identitet, 8) visualisering.

Varumärkeskolan kommer att vara en röd tråd i de notiser vi avser att ha under yrkesföreningar här i tidningen under våren. Bli medlem så att du inte går miste om något till exempel vårt årsmöte med övernattnings 11-12 mars nästa år!

JAN BLOMSTRÖM,
Ordförande PKF,
jan.blomstrom@prolead.se

disputationer

Magnus Lindgren har disputerat på avhandlingen "Brottsoffer i rättsprocessen. Om ideala brottsoffer och goda myndigheter", Psykologiska institutionen, Stockholms universitet.

Jan-Åke Hansson: "Determinant Factors for Memory Performance in Human Aging. A study of Environmental, Person-Based and Non-cognitive Predictors Contributing to Memory performance in Old Adults", Institutionen för psykologi, Lunds universitet.

Ann-Sophie Lindqvist: "Nandrolone decanoates behaviour and brain. Animal experimental studies", Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

Lars-Olof Johansson: "Goal conflicts in decisions to allocate resources", Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

Hans Arvidsson försvarar den 17 december, kl 10.00 sin avhandling "After the 1995 Swedish mental Health Care Reform. A follow-up study of a group severely mentally ill. Sal F1, Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

Lars Lundström: "Reading Difficulties and the Twofold Character of language: How to understand dyslexia", Institutionen för psykologi, Uppsala universitet.

Petri Laukka: "Vocal Expression of Emotion: Discrete Emotions and Dimensional Accounts", Institutionen för psykologi, Uppsala universitet.

Mats Dernevik: "Structured clinical assessment and management of risk of violent recidivism in mentally disordered offenders", Karolinska institutet.

kalendarium

December

Seniorerna, Östra, *jullunch* 16

Januari

Seniorerna, västra, *musibesök* 12

Seniorerna, östra, *musibesök* 20

Februari

Seniorerna, västra, *möte* 2

Psykologförbundet önskar alla sina medlemmar

En God jul och ett Gott Nytt År!

I stället för att skicka traditionella julkort skänker Psykologförbundet 5 000 kr till Rädda Barnens arbete med utsatta barn.

PSYKOLOG TIDNINGEN

Utgivningsplan 2005 (15 nr)

Nr Manusstopp Utgivningsdag

1	15/12 -04	17/1
2	19/1	7/2
3	9/2	28/2
4	2/3	21/3
5	30/3	18/4
6	20/4	2/5
7	4/5	24/5
8	25/5	13/6

sommaruppehåll

9	20/7	8/8
10	10/8	29/8
11	31/8	19/9
12	21/9	10/10
13	12/10	31/10
14	2/11	21/11
15	23/11	12/12

SERVICEOMRÅDEN:

FÖRHANDLINGAR
08-567 06 407
08-567 06 409
08-567 06 410

JURIDIK
08-567 06 412

PROFESSION
08-567 06 441

STUDERANDEFRÅGOR
08-567 06 407

PSYKOLOGTIDNINGEN
Psykologtidningen, 08-567 06 450
Annonser, 08-567 06 454

INFORMATION
08-567 06 413

ORGANISATION, ADMINISTRATION
Ansökan om medlemskap, 08-567 06 430
Medlemsregister, 08-567 06 430
AEA-ärenden, 08-567 06 431
Medlemsförsäkringar, 08-567 06 401
Organisation, stadgefrågor m m,
08-567 06 401

PSYKOLOGFÖRETAGARNA
08-567 06 460

KANSLI

POSTADRESS: Box 3287, 103 65 Stockholm

BESÖKSADRESS: Vasagatan 48

TELEFON: 08-567 06 400.
Växeln öppen: 8.30–12 och 13–17.
(fred – 16.30)

FAX: 08-567 06 499.

PSYKOLOGFÖRBUNDETS HEMSIDA
på internet: www.psykologforbundet.se

E-POST TILL PERSONAL:
formamn.efternamn@psykologforbundet.se
POSTGIRO: 373267-4 BANKGIRO: 767-2066

DIREKTNUMMER TILL PERSONALEN:
Lars Ahlin, 08-567 06 405,
tf kanslichef.

Susanne Bertman, 08-567 06 413,
mobil 070-96 76 413,
press- och informationsansvarig

Hans Persson, 08-567 06 401,
mobil 070-96 76 401, förbundssekreterare.

Örjan Salling, 08-567 06 441,
mobil 070-96 76 441, professionsansvarig.

Mahlin Olsson, 08-567 06 407,
förhandlingssekreterare.

Åke Hjelm, 08-567 06 412, förbundsjurist.

Lars Karlsson, 08-567 06 409,
mobil 070-96 76 409, ombudsman.

Britt Sundström, 08-567 06 410,
ombudsman.

Linda Solberg, 08-567 06 414, assistent.

FÖRBUNDSSTYRELSEN

E-POST TILL FÖRBUNDSSTYRELSEN:
formamn.efternamn@psykolog.net

Lars Ahlin, ordförande, 0709-67 64 05

Helén Antonson, 1:e viceordförande
031-322 21 38. helen.antonson@alviva.se

Anders Wahlberg, 2:e viceordförande,
0910-77 97 11

Bo Ahlstedt, 023-49 08 81

David Edfelt, 08-616 41 13.
david.edfelt@psykolog.net

Inger Ericsson, 0515-876 43

Anna Carin Grahn Ekstrand, 0730-46 37 96

Eva-Lotta Hellgren, 011-20 23 02.
eva-lotta.hellgren@psykolog.net

Julia Stenberg, 046-35 72 86

Christina Sääf, 018-727 24 57

Linnea Ahlstrand, 073-610 79 20

Jan Pörtlors, 073-632 31 40

FÖRHANDLINGSANSVARIGA

Katrin Dahlin, Region Skåne, 0709-67 64 74,
katrin.dahlin@skane.se

Inger Ericsson, Västra Götalandregionen,
0709-67 64 78, 0515-876 43,
inger.mericsson@vgregion.se

Kjell Lindqvist, Stockholms läns landsting,
0709-67 64 72, kjell.lindqvist@lksll.se

Anders Wahlquist, Stockholms läns landsting,
0709-67 64 73,
anders.wahlquist@psykolog.net

Se övriga förhandlingsansvariga på
www.psykologforbundet.se/facklig_information

ETIKRÅDET

Charlotte Ugglå, ordförande,
08-508 135 40.

Per Magnus Johansson, vice ordförande,
031-711 00 04.

Ann-Christine Cederquist, 042-10 69 55

Kristina Persson, 019-602 65 78.

Seppo-Matti Salonen, 031-330 02 60.

Sam Uhlén, 0500-43 18 77.

SPECIALISTRÅDET

Håkan Nyman, ordförande, 08-517 73 302,
070-492 11 70

Ulla-Britt Selander, sekreterare,
08-586 064 23.

Gunvor Bergquist, utskottet för arbetslivets
psykologi, 0520-739 66.

Kerstin Heiling, 046-17 44 86

Roland Ericsson, utskottet för klinisk psykologi,
0515-876 41.

Bengt Sonesson, utskottet för neuropsykologi,
046-17 39 26.

Ingela Palmér, 08-508 33 642

STUDERANDERÅDET

Linnea Ahlstrand, 073-610 79 20

VEGENSKAPLIGA RÅDET

Gunnel Backenroth-Ohsako, ordförande,
08-585 85 772.

IHPU – PSYKOLOGIUTBILDARNA AB

Box 3287, 103 65 Stockholm.
Assistent: Berit Emilsson, 08-567 06 444.
E-post: berit.emilsson@psykologforbundet.se
VD: Anders Hallborg, 046-18 90 62.
E-post: anders.hallborg@ihpu.se

PSYKOLOGFÖRETAGARNA AB

Box 3287, 103 65 Stockholm
E-post:
psykologforetagarna@psykologforbundet.se
08-567 06 460
VD: Camilla Damell
Informatör, Emily Sillén
Hemsida: www.psykologforbundet.se

STP

– STIFTELSEN FÖR TILLÄMPAD PSYKOLOGI
Box 3287, 103 65 Stockholm.
Christina Strömer Wilson
E-post: christina@csw.se
mobil 070-96 76 476

Lyckat möte med Anders Milton

En delegation från Psykologförbundet har träffat psykiatrisamordnaren Anders Milton. Vid mötet förde förbundet fram sina önskemål om en nationell handlingsplan för den psykiska hälsovården.

Anders Milton efterfrågade förslag till en mängd åtgärder: bland annat utvärderingar av psykologiska behandlingsmetoder, förslag till utveckling av psykiatriorganisationen, förslag och modeller för rehabilitering av psykiskt sjuka och psykiskt funktionshindrade patienter.

Psykiatrisamordnaren Anders Miltons uppdrag är att se över vården för patienter som lider av allvarliga psykiska sjukdomar och för psykiskt funktionshindrade. Psykologförbundet anser att uppdraget bör vidgas till att omfatta hela den psykiska hälsovården och alla patienter med psykiska besvär.

– Många personer vittnar om att de sökt hjälp hos psykiatrin men blivit avvisade för att de inte är tillräckligt sjuka. Detta trots att patienterna själva upplever sitt tillstånd som mycket dåligt och är i desperat behov av hjälp, säger förbundsordförande *Lars Ahlin*.

Att bara erbjuda vård till patienter med allvarliga psykiska besvär är inte tillfredsställande, menar Psykologförbundet, som där-

för vill att man tar fram en nationell handlingsplan för den psykiska hälsovården och att det avsätts statliga medel för dess uppbyggnad.

– Genom att ta ett samlat grepp på den psykiska hälsovården i sin helhet kan sjukvården skapa samordnings- och effektivitetsvinster. Patienten ska ges rätt vård på rätt nivå och samordning mellan primärvård och specialistvård är nödvändig. Den psykiska hälsovården måste inbegripa hela vårdkedjan från primärvård till specialistvård, säger Lars Ahlin.

Andelen sjukskrivna med psykiska problem eller sjukdomar har ökat kraftigt. Mellan 1999 och 2003 ökade andelen från 18

till 30 procent. Den dominerande delen av de psykiska problemen utgörs av depressioner, ångesttillstånd och stressreaktioner.

Kompetens och kunskap att ta hand om personer med psykiska besvär måste finnas på alla vårdnivåer, anser Psykologförbundet. Det krävs kompetens för att kunna ställa rätt diagnos och kunna bedöma vilka behandlingsinsatser som krävs. Tillgång till effektiva psykologiska behandlingsmetoder måste också finnas på alla vårdnivåer.

Anders Milton var mycket positiv till en fortlöpande kontakt med Psykologförbundet och efterfrågade bland annat utvärderingar av psykologiska behandlingsmetoder, förslag till utveckling av psykiatriorganisationen samt förslag och modeller för rehabilitering av psykiskt sjuka och psykiskt funktionshindrade patienter.

– Många personer vittnar om att de sökt hjälp vid psykiatrin men blivit avvisade för att de inte är tillräckligt sjuka. Detta trots att patienterna själva upplever sitt tillstånd som mycket dåligt och är i desperat behov av hjälp, säger förbundsordförande Lars Ahlin.

CARIN WALDENSTRÖM

Anslag att söka för psykiatriprojekt

Anders Milton har föreslagit en kraftig resursförstärkning till psykiavården. Regeringen vill tillföra 500 miljoner kr under 2005, varav 100 miljoner ska gå till verksamhetsutveckling. De ska bland annat gå till projekt och försöksverksamheter i syfte att utveckla metoder och verksamheter inom områden där det finns brist på kunskap. Det kan till exempel handla om försök med nya organisationsformer, jämförelse av olika behandlingsformer och utvärderingsbara behandlings- rehabiliterings- och sysselsättningsverksamheter som innebär en metodutveckling. Målet är att ge goda exempel som kan implementeras i befintliga verksamheter. Ansökningarna granskas av en referensgrupp. Beslut i frågan tas i samband med budgetpropositionen i december. För mer information se www.sou.gov.se/psykiatri.